

УДК 378.011.3-057.175.17.022.1

DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.489>

Багно Ю. М.,
orcid.org/0000-0003-3513-6154

ДОСВІД ФОРМУВАННЯ МОРАЛЬНИХ ЦІННОСТЕЙ ВИКЛАДАЧІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ПРАКТИКО ОРІЄНТОВАНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Формування моральних цінностей викладачів закладів вищої освіти є надзвичайно важливим завданням сучасної освіти, адже саме вони відіграють ключову роль у формуванні молодого покоління та впливають на професійну й особистісну культуру студентів. Викладачі мусять мати високий рівень моральної свідомості й етичної відповідальності, оскільки впливають на якість навчання та виховання студентів, а також загальний моральний клімат у закладах вищої освіти.

Моральні цінності викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) є основними складовими їхньої професійної та особистісної ідентичності та визначають етичну поведінку викладачів, їхні погляди на справедливість, відповідальність, толерантність; регулюють поведінку та вчинки, спрямовуючи їх на досягнення морально прийнятних результатів; визначають, які дії є морально важливими та позитивними й узгоджуються з суспільними нормами та цінностями; регулюють професійну діяльність викладача.

Усвідомлення значущості проблеми формування моральних якостей та цінностей майбутнього викладача закладу вищої освіти зумовило потребу вивчення й аналізу змісту їхньої професійної підготовки з урахуванням сучасних вимог часу та освітніх тенденцій. Одним із найбільш вагомих напрямків цього процесу є практико орієнтована підготовка, яка надає змогу забезпечити максимальне наближення освітнього процесу до майбутньої професійної діяльності.

Освітня практика та педагогічна теорія дає змогу стверджувати, що до практико орієнтованих технологій відносять практичні вправи та лабораторні роботи, технології проектного навчання, імітаційні технології, технології проблемного навчання, технології інтерактивного навчання, інформаційно-комунікаційні технології, менторство та консультування.

Основним акцентом означених технологій є практичний досвід та професійна компетентність майбутнього викладача ЗВО. Саме тому ключове завдання полягає у формуванні майбутніх викладачів, які свідомі у своїх моральних переконаннях і відповідальності за їх передання, можуть стати справжніми наставниками і прикладом для молодого покоління.

Ключові слова: моральні цінності, заклади вищої освіти, викладач закладу вищої освіти, практико орієнтовані технології, професійна діяльність викладача ЗВО, засоби практико орієнтованих технологій, освітня практика, практичний досвід.

Постановка проблеми. Проблема підготовки висококваліфікованих та компетентних педагогів була й залишається актуальною не лише в Україні, а й у світовій освітній практиці. Водночас однією з найактуальніших проблем залишається формування цілісної особистості педагога, що визначає світоглядну, громадську й життєву його позиції. У цьому контексті доцільним і своєчасним сьогодні є сформованість моральних цінностей у педагогів. Розвиток держави цілком залежить від рівня освіти в ній, у той час як рівень освіти забезпечують саме професійно зорієнтовані, компетентні педагоги, які демонструють кращі зразки моральних цінностей сучасного суспільства.

Сьогодні виникає потреба вивчення проблеми професійної підготовки та формування професійних моральних цінностей у майбутніх викладачів закладів вищої освіти. Для розв'язання означених завдань слід розглянути особливості використання

в освітній практиці ЗВО практико орієнтованих технологій, які надають унікальну можливість розв'язання цієї проблеми, передбачають активну участь викладача у практичних ситуаціях, де він може зіткнутися з моральними викликами та дилемами. Це відкриває перед викладачем можливість особисто відчутти важливість моральних цінностей та розвинути свою власну моральну свідомість.

Аналіз досліджень. Проблему формування професійних цінностей майбутніх педагогів вивчали О. Кондур, Г. Мешко, О. Мешко, Г. Михайлишин, М. Чумак, а формування педагогічних цінностей майбутніх педагогів – О. Александрова, О. Гончарова, О. Падалка, Н. Самсоненко та ін. Дослідження цієї проблеми науковцями дозволило визначити ефективні методи та підходи до формування моральних цінностей викладачів ЗВО. Однак, незважаючи на актуальність проблеми, вона залишається недостатньо вивченою, й у сучасних умовах є потреба у вивченні та вдосконаленні освітнього процесу підготовки викладачів ЗВО засобами практико орієнтованих технологій.

Метою статті є розгляд та аналіз досвіду формування моральних цінностей серед викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) з використанням практико орієнтованих технологій.

Виклад основного матеріалу. Моральні цінності викладачів закладів вищої освіти (ЗВО) є основними складовими їхньої професійної та особистісної ідентичності. Ці цінності визначають етичну поведінку викладачів, їхні погляди на справедливість, відповідальність, толерантність і спрямовують їхню діяльність у сфері освіти. Розуміючи важливість моральних цінностей викладачів вищої освіти, звернемося до визначення самого поняття «моральні цінності».

У науково-педагогічній літературі розуміння сутності моральних цінностей убачають як переконання і принципи, що визначають, які дії або вчинки вважаються морально прийнятними і відповідними етичним нормам та які можуть вважатися аморальними чи неприйнятними в моральному аспекті в суспільстві. Слід зазначити, що моральні цінності також розглядають як систему переконань, їх правильність і хибність у моральному аспекті. Ці цінності визначають, які дії або вчинки вважаються морально прийнятними і відповідними етичним нормам.

Як зазначають С. Безбородих та В. Мороз, моральні цінності – це «соціальні визначення об'єктів навколишнього світу, що визначають їх позитивне або негативне значення для окремої людини або суспільства (добро, зло, добробут, прекрасне тощо)» [1, с. 100]. У свою чергу О. Власенко розглядає моральні ціннісні орієнтації, й вбачає їх зміст у такому трактуванні, що вони є: «...одним із засобів розвитку особистості, методологічним підґрунтям морального виховання» [3, с. 87]. Разом із тим Л. Герасимчук та Л. Тарасюк зазначають, що «формування високоморальної, ціннісно зорієнтованої особистості майбутнього фахівця є соціально необхідним» [5, с. 28].

На думку М. Федорової, моральні цінності є «...складовою частиною духовних цінностей. Вони ґрунтуються на ідеї служіння людям і забезпечують стабільність і прогресивний розвиток людського суспільства, виявляються у людській поведінці, міжособистісних взаєминах і можуть застосовуватись для оцінки будь-яких аспектів людської діяльності» [11, с. 247].

Слушними є твердження Ж. Завальної та М. Григорян, що «Моральні цінності виступають основними орієнтирами суспільства для встановлення сталого правопорядку в державі, так само вони стають головними стандартами для визначення напрямків здійснення правового впливу на поведінку суб'єктів в різних сферах життєдіяльності суспільства та держави» [6, с. 152].

Отже, моральні цінності можна вважати стандартами та правилами, за якими люди визначають, як слід поводитися в суб'єкт-суб'єктних взаємовідносинах. Вони регулюють поведінку та вчинки, спрямовуючи їх на досягнення морально прийнятних результатів. Моральні цінності спрямовані на досягнення добра та благополуччя кожної особистості,

й суспільства загалом. Вони визначають, які дії є морально важливими та позитивними, відображають те, як спільнота оцінює певні дії й дозволяє формування спільних норм і цінностей.

Узагальнюючи результати досліджень і досвід освітньої практики, можемо стверджувати, що рівень сформованості моральних цінностей викладачів ЗВО спостерігається крізь такі аспекти їх професійної діяльності: повага до кожного учасника освітнього процесу, упровадження ключових положень педагогіки партнерства, дотримання політики академічної доброчесності, здатність до самореалізації, самовдосконалення та самопрезентації та ін. Саме тому на засадах аналізу теоретичних основ проблеми ми дійшли висновку, що необхідно визначити основні професійно значущі моральні цінності майбутніх викладачів ЗВО:

1. Толерантність і різноманітність. Викладачі мають бути толерантними до різних культур, релігійних переконань, гендерних і соціальних ідентичностей студентів, поважати світогляд і переконань співрозмовника. Вони мають сприяти створенню відкритого та прийняттого навчального середовища для всіх.

2. Відповідальність перед студентами. Викладачі мають відчувати відповідальність за навчання та виховання своїх студентів. Це містить підтримку їхнього академічного розвитку та допомогу в розв'язанні проблем, які можуть виникнути під час навчання.

3. Справедливість і рівні можливості. Викладачі мають прагнути до забезпечення рівних можливостей для всіх студентів незалежно від їхньої раси, статі, походження або інших факторів. Справедливість і рівність є важливими моральними цінностями в освітньому середовищі.

4. Знання професійної етики, включаючи чесність у навчальному процесі, збереження конфіденційності студентів та інші моральні аспекти, пов'язані з викладанням та науковою діяльністю, правилами професійного спілкування й уміннями ними користуватися.

5. Ціннісне ставлення майбутнього викладача до дослідницької діяльності на засадах розвитку в них творчих здібностей, креативних якостей та високого рівня методологічної культури.

6. Самовдосконалення. Викладачі мають бути відкритими до постійного самовдосконалення та професійного розвитку, щоб надавати студентам найкращу освіту.

Важливими у професійній діяльності викладача також є дотримання загальнолюдських моральних цінностей, в основі яких, на думку О. Коберника, «...лежать принципи ціннісного ставлення до інших людей, які проявляються в активно-діяльному ставленні до людей і ґрунтуються на визнанні людини як найвищої цінності» [7, с. 182-183]:

1. Доброта: здатність і готовність людини робити добрі справи на користь інших, що виявляється в доброзичливості, добротворчості тощо.

2. Людяність: любов до людини, поважання її гідності; чуйність і турбота про інших; вміння дякувати, каятися.

3. Мирюлюбність: довірливість; доброзичливість; толерантність; поблажливість; уміння прощати, просити вибачення; уміння доходити консенсусу.

Усвідомлення значущості проблеми формування моральних якостей та цінностей майбутнього викладача закладу вищої освіти зумовило потребу вивчення та аналізу змісту їхньої професійної підготовки з урахуванням сучасних вимог часу та освітніх тенденцій. Одним із найбільш вагомих напрямків цього процесу є практико орієнтована підготовка, яка надає змогу забезпечити максимальне наближення освітнього процесу до майбутньої професійної діяльності. На думку В. Майковського, «практико-орієнтований підхід дозволяє моделювати предметний зміст професійної діяльності, тим самим забезпечуючи умови трансформації навчальної діяльності студента у професійну діяльність фахівця» [8, с. 161].

На думку О. Безкопильного, освітня практика та педагогічна теорія доводять, що практико орієнтований підхід є важливою складовою сучасної педагогічної освіти

та забезпечує розвиток професійної компетентності, педагогічного досвіду, професійних знань і вмінь, особистих якостей, мотивації до досягнення якісних результатів праці, посилює професійну орієнтацію майбутнього фахівця, забезпечує максимальне наближення до майбутньої професійної діяльності [2, с. 246].

Аналіз наукової літератури засвідчив, що Н. Байдикова, Л. Вітвицька, О. Ігна, І. Ісаєв, Т. Попова, А. Рижков, Є. Шиянов та ін. до практико орієнтованих технологій відносять:

1. Практичні вправи та лабораторні роботи, що реалізують можливість апробувати теоретичні знання на практиці, вирішувати завдання та розвивати навички професійної діяльності.

2. Технології проектного навчання, які вимагають дослідження, планування, розробки та впровадження, що дозволяє розвивати творчість та креативність.

3. Імітаційні технології, що полягають в аналізі конкретної ситуації, вирішенні ситуацій морального вибору та застосуванні ігрових методів (навчальні ігри, рольові та ділові ігри, пізнавально-дидактичні ігри), що формують професійні якості та сприяють особистісному розвитку.

4. Технології проблемного навчання (групові дискусії, метод мозкового штурму, кейс-метод, навчання через дослідження, контекстне навчання) мають на меті формування здатності до самостійного пошуку шляхів вирішення проблеми на засадах морального вибору.

5. Технології інтерактивного навчання створюють умови реалізації кожної особистості у процесі співпраці здобувачів освіти.

6. Інформаційно-комунікаційні технології (комп'ютерні симуляції та віртуальна реальність) дозволяють створити віртуальні або симульовані середовища для навчання та практичного тренування.

7. Менторство та консультування – навчання під керівництвом досвідчених викладачів або фахівців – допомагають розуміти реальні вимоги професійної діяльності.

Узагальнюючи означене вище, можемо стверджувати, що практико орієнтовні технології містять засоби, інструменти, методи та форми, які спрямовані на практичну орієнтацію та застосування здобутих знань і навичок в реальних ситуаціях. Ці технології вбачають та роблять акцент на практичних аспектах професійної діяльності викладача ЗВО, надають можливість отримати практичний досвід, формувати й розвивати професійну компетентність.

Ключове завдання застосування означених технологій – формувати майбутніх викладачів, які свідомі у своїх моральних переконаннях і можуть стати справжніми наставниками і прикладом для молодого покоління, адже саме особистість викладача має велике значення в освітньому процесі та безпосередньо впливає на виявлення моральних поглядів і поведінки студентів.

Педагогічна теорія та освітня практика мають значний арсенал застосування практико орієнтованих технологій, які допомагають збільшити ефективність навчання, забезпечують глибше розуміння матеріалу й готовність до використання знань у реальних умовах, сформувані навички професійної діяльності.

1. Діалог і обговорення. Можна організувати діалогові заняття, де викладачі матимуть можливість обговорювати етичні питання, виражати свої думки та ділитися досвідом. Це допомагає стимулювати критичне мислення та розуміння різних точок зору.

2. Кейс-аналіз. Застосування кейс-методу дозволяє викладачам вивчати реальні ситуації з етичного погляду, аналізувати їх й ухвалювати обґрунтовані рішення.

3. Професійний розвиток. Викладачі можуть брати участь у професійних семінарах, тренінгах і майстер-класах, де обговорюються етичні аспекти професійної діяльності.

4. Етичні кодекси та стандарти. Важливо ознайомлювати викладачів із сучасними етичними кодексами та стандартами у своїй професійній галузі, надаючи зрозумілу інформацію про те, як вони мають поводитися в різних ситуаціях.

Цікавими та цінними є напрацювання О. Власенка щодо створення моральних ситуацій, які полягають у:

- стимулюванні студентів до теоретичному поясненні моральної чи аморальної поведінки учасників ситуації,
- оцінюванні сформованості моральних якостей особистості добувача освіти;
- широкому використанні життєвих ситуацій і попереднього досвіду студентів для пошуку ефективних шляхів розв'язання ситуацій;
- пошуку умов застосування результату виконання проблемного морального завдання;
- спонуканні до аналізу, синтезу, узагальнення, систематизації та інших розумових операцій [4, с. 394].

У педагогічній практиці поширені такі форми й методи практико орієнтованих технологій з формування моральних цінностей викладачів:

- ситуаційне моделювання. Викладачі можуть створювати ситуації, де вони мають ухвалювати етичні рішення, які відображають реальні виклики їхньої професійної діяльності. Це допомагає їм розвивати навички аналізу, обґрунтування рішень та усвідомлення етичних аспектів їхньої роботи;
- портфолію професійних досягнень. Викладачі можуть створювати портфолію, де відстежують свої професійні досягнення та розвиток у сфері етики й моральних цінностей. Це дозволяє їм систематично відслідковувати своє особисте і професійне зростання в цьому напрямку;
- рольові ігри. Викладачі можуть брати участь у рольових іграх, де вони втілюють різні професійні сценарії та стикаються з етичними дилемами. Це сприяє розвитку навичок реального ухвалення рішень та врахування етичних аспектів;
- дослідження і аналіз сучасних етичних питань. Викладачі можуть досліджувати актуальні етичні проблеми своєї галузі та спільно зі студентами шукати рішення для цих питань;
- саморефлексія. Викладачі можуть регулярно проводити саморефлексію, аналізуючи свої дії, рішення та їхні етичні аспекти. Це допомагає розвивати свідомість про власну моральну позицію [10, с. 359].

Варто зазначити, що для формування моральних цінностей викладачів ефективними також є:

1. Курси та тренінги з етики і професійних цінностей. Викладачі можуть брати участь у спеціальних навчальних програмах, спрямованих на підвищення свідомості щодо моральних питань та розвитку професійних цінностей.
2. Проведення кейс-аналізу з моральних дилем. Викладачі можуть організувати заняття, під час яких студенти аналізують та обговорюють реальні ситуації з етичних питань, що стосуються їхньої майбутньої професійної діяльності.
3. Використання інтерактивних онлайн-ресурсів. Викладачі можуть використовувати спеціальні онлайн-платформи та ресурси, які допомагають студентам вивчати й обговорювати етичні питання.
4. Участь у міжнародних програмах та обмінах. Викладачі можуть взяти участь у міжнародних програмах обміну, де матимуть можливість познайомитися з різними культурами та етичними підходами.
5. Організація відкритих лекцій та дискусій. Викладачі можуть запрошувати експертів та фахівців для проведення лекцій і дискусій на етичні теми, що допоможе стимулювати обговорення та висловлювання різних точок зору.

У процесі вивчення досвіду формування моральних цінностей викладачів ЗВО засобами практико орієнтованих технологій можемо окреслити необхідні педагогічні умови:

1. Дотримання професійної етики та прояв моральних цінностей у контексті професійної діяльності викладача ЗВО.

2. Створення адміністрацією середовища моральної культури в ЗВО: проведення заходів щодо формування моральних цінностей здобувачів освіти (конференції, семінари, тренінги, відкриті та гостьові лекції з означеної проблеми), дотримання основних моральних принципів (створення етичних кодексів ЗВО; поважання інтелектуальної власності; пояснення відповідальності щодо академічної недоброчесності), забезпечення необхідних фінансових витрат на проведення заходів, надання доступу до необхідних ресурсів, зокрема інформаційних.

3. Проведення етичних обговорень і діалогів. За допомогою таких методів, як кейс-аналіз чи обговорення реальних ситуацій, викладачі можуть організувати етичні діалоги й обговорення зі студентами та колегами.

4. Систематичний моніторинг та оцінювання якості освітнього середовища ЗВО. Це допоможе виявити слабкі моменти та вдосконалити процес формування моральних цінностей викладачів.

Висновки. Формування моральних цінностей викладачів ЗВО засобами практико орієнтованих технологій є актуальним і важливим завданням у сучасному освітньому середовищі, вимагає системного підходу та співпраці між адміністрацією, викладачами та здобувачами освіти. Викладачі мають бути активними учасниками у формуванні етичного та морального фундаменту майбутнього покоління спеціалістів.

Особливості та специфіку формування моральних цінностей викладачів визначають освітньо-професійні програми ЗВО, які зорієнтовані на взаємодію зі студентами, між студентами та практичне їх спрямування. Важливо, щоб викладачі були прикладом моральної поведінки та стимулювали етичний розвиток студентів. Самоосвіта та саморозвиток у сфері моральних цінностей є невід'ємною частиною професійного становлення та зростання викладачів ЗВО, а використання практико орієнтованих технологій у цьому процесі має необхідні ресурси як для формування моральних цінностей, так і моральної свідомості та етичної культури педагогічного колективу.

Отже, формування моральних цінностей викладачів ЗВО засобами практико орієнтованих технологій сприяє підвищенню етичної культури в освітньому середовищі та сприяє покращенню якості освіти, розвиваючи викладачів як професіоналів і лідерів. Звідси постає потреба проведення подальших більш ґрунтовних наукових досліджень порушеної у статті проблеми.

Список використаних джерел:

1. Безбородих С. М., Мороз В. П. Особливості формування моральних цінностей майбутніх педагогів. Innovative projects and programs on psychology, pedagogy and education: conference proceedings International scientific conference (Riga, December 10–11, 2021). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2021. С.100–102.
2. Безкопильний О. О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика: монографія. Черкаси: ЧНУ ім. Б. Хмельницького, 2020. 552 с.
3. Власенко О. М. Проблема формування моральних цінностей майбутніх учителів у теорії і практиці професійної освіти. *Освіта Донбасу*. 2004. № 3–4. С. 87–93.
4. Власенко О. М. Управління процесом формування моральних цінностей у майбутніх учителів засобами моделювання педагогічних ситуацій. *Професійна педагогічна освіта: інноваційні технології та методики*: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. С. 391–416.
5. Герасимчук Л. С., Тарасюк Л. М. Формування моральних цінностей студентів закладів вищої освіти за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій. академічні студії. Серія «Педагогіка». 2021. № 1 (3). С. 28–32.
6. Завальна Ж., Григорян М. Моральні цінності в публічних та приватних галузях законодавства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2021. Вип. 30. С. 151–158.

7. Коберник О. Виховання в учнів ціннісного ставлення до інших людей. *Людинознавчі студії*. Серія «Педагогіка». 2018. № 6/38. С. 179–192.
8. Майковська В. І. Практико-орієнтоване навчання як засіб професіоналізації підготовки майбутніх фахівців в Україні. *Проблеми інженерно-педагогічної освіти*. 2016. № 50–51. С. 161–167.
9. Петренко Л. М. Практико-орієнтований підхід до формування змісту підвищення кваліфікації педагогів за дистанційною формою. *Методичні засади підвищення кваліфікації педагогічних працівників системи професійної освіти*: зб. мат. всеукр. інтернет-конференції. Хмельницький. 2016. С. 465–469.
10. Постильна О. Педагогічні умови формування моральних цінностей у студентів педагогічних ВНЗ засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогіка. 2015. № 1. С. 359–364.
11. Федорова М. А. Характеристика поняття «моральні цінності особистості». *Освітологічний дискурс*. 2014. № 4. С. 247–257.

References:

1. Bezborodykh, S. M., & Moroz, V. P. (2021). Osoblyvosti formuvannya moralnykh tsinnostei maibutnikh pedahohiv [Peculiarities of the formation of future teachers' moral values]. Innovative projects and programs on psychology, pedagogy and education, conference proceedings International scientific conference. Riga, Latvia: Baltija Publishing [in Ukrainian].
2. Bezcopylnyi, O. O. (2020). Pidhotovka maibutnikh uchyteliv fizychnoi kultury do zdoroviazberezhuvalnoi diialnosti v osnovnii shkoli: teoriia ta metodyka [Preparing future physical education teachers for health promoting activities in primary school: theory and methodology]. Cherkasy: ChNU im. B. Khmelnytskoho [in Ukrainian].
3. Vlasenko, O. M. (2004). Problema formuvannya moralnykh tsinnostei maibutnikh uchyteliv u teorii i praktytsi profesiinoi osvity [The problem of formation of future teachers' moral values in the theory and practice of professional education]. *Osvita Donbasu*, 3–4, 87–93 [in Ukrainian].
4. Vlasenko, O. M. (2009). Upravlinnia protsesom formuvannya moralnykh tsinnostei u maibutnikh uchyteliv zasobamy modeliuvannya pedahohichnykh sytuatsii [Management of the process of formation of future teachers' moral values by means of modeling pedagogical situations]. *Profesiina pedahohichna osvita: innovatsiini tekhnologii ta metodyky*, 391–416 [in Ukrainian].
5. Herasymchuk, L. S., & Tarasiuk, L. M. (2021). Formuvannya moralnykh tsinnostei studentiv zakladiv vyshchoi osvity za dopomohoiu informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Formation of students' moral values of higher education institutions with the help of information and communication technologies]. *Akademichni studii. Seriia Pedahohika*, 1(3), 28–32 [in Ukrainian].
6. Zavalna, Zh., & Hryhorian, M. (2021). Moralni tsinnosti v publichnykh ta pryvatnykh haluziakh zakonodavstva [Moral values in public and private spheres of legislation]. *Naukovi zapysky Lvivskoho universytetu biznesu ta prava. Seriia ekonomichna. Seriia yurydychna*, 30, 151–158 [in Ukrainian].
7. Kobernyk, O. (2018). Vychovannya v uchniv tsinnisnoho stavlennia do inshykh liudei [Fostering in students a valuable attitude towards other people]. *Liudynoznavchi studii. Seriia Pedahohika*, 6/38, 179–192 [in Ukrainian].
8. Maikovska, V. I. (2016). Praktyko-orientovane navchannia yak zasib profesionalizatsii pidhotovky maibutnikh fakhivtsiv v Ukraini [Practice-oriented training as a means of professionalizing the training of future specialists in Ukraine]. *Problemy inzhenerno-pedahohichnoi osvity*, 50–51, 161–167 [in Ukrainian].
9. Petrenko, L. M. (2016). Praktyko-orientovanyi pidkhid do formuvannya zmistu pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohiv za dystantsiinoiu formoiu [Practice-oriented approach to the formation of the content of teacher training in a distance form], *Metodychni zasady pidvyshchennia kvalifikatsii pedahohichnykh pratsivnykiv systemy profesiinoi osvity*, zб. mat. vseukr. internet-konferentsii [Methodological principles of in-service training of pedagogical workers of the system of professional education, Proceedings of the All Ukrainian Internet conference]. Khmelnytskyi [in Ukrainian].
10. Postylna, O. (2015). Pedahohichni umovy formuvannya moralnykh tsinnostei u studentiv pedahohichnykh VNZ zasobamy informatsiino-komunikatsiinykh tekhnolohii [Pedagogical conditions for the formation of moral values among students of pedagogical universities by means of information and communication technologies]. *Naukovyi visnyk Melitopolskoho derzhavnogo pedahohichnogo uniwersytetu. Seriia: Pedahohika*, 1, 359–364 [in Ukrainian].
11. Fedorova, M. A. (2014). Kharakterystyka poniattia «moralni tsinnosti osobystosti» [Characteristics of the term of "personal moral values"]. *Osvitohichnyi dyskurs*, 4, 247–257 [in Ukrainian].

Bahno Y. M.,
 orcid.org/0000-0003-3513-6154

EXPERIENCE OF FORMING MORAL VALUES OF TEACHERS OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS BY MEANS OF PRACTICE-ORIENTED TECHNOLOGIES

The formation of moral values of teachers of higher education institutions is an extremely important task of modern education, because they play a key role in the formation of the younger generation and influence the professional and personal culture of students. Teachers must have a high level of moral awareness and ethical responsibility, because, as a model of behavior, they influence the quality students' education and upbringing, as well as the general moral environment in higher education institutions.

The moral values of teachers of higher education institutions are the main components of their professional and personal identity and determine teachers' ethical behavior, their views on justice, responsibility, tolerance; regulate behavior and actions, directing them to achieve morally acceptable results; determine which actions are morally important and positive and consistent with social norms and values; regulate the teacher's professional activity.

Awareness of the importance of the problem of forming the moral qualities and values of the future teacher of the institution of higher education made it necessary to study and analyze the content of their professional training, taking into account the modern requirements of the time and educational trends. One of the most important directions of this process is practically oriented training, which makes it possible to ensure the maximum approximation of the educational process to future professional activity.

Educational practice and pedagogical theory make it possible to assert that practically oriented technologies include: practical exercises and laboratory works; project learning technologies; simulation technologies; problem-based learning technologies; interactive learning technologies; information and communication technologies; mentoring and consulting.

The main emphasis of these technologies is the practical experience and professional competence of the future teacher of higher education. That is why the key task is the formation of future teachers who are aware of their moral beliefs and responsibility for their transmission and can become real mentors and examples for the younger generation.

Key words: moral values, higher education institutions, teacher of a higher education institution, practice-oriented technologies, professional activity of a teacher of higher education institutions, means of practice-oriented technologies, educational practice, practical experience.

Дата надходження статті: 07.09.2023 р.

Рецензент: доктор педагогічних наук, професор Шапран О. І.

УДК 37.018.54:796]:(172.15+355.01)], „364“ (091)
 DOI <https://doi.org/10.37915/pa.vi54.465>

Івегеш А. В.*,
 orcid.org/0000-0002-0957-7290

ВІЙСЬКОВО-ПАТРІОТИЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ У ЗАКЛАДІ СПОРТИВНОГО ТИПУ В УМОВАХ ВІЙНИ: ІСТОРІЯ ТА СУЧАСНІСТЬ

У статті висвітлено проблему військово-патріотичного виховання учнів закладу спортивного типу в умовах війни. Проведено паралелі між сучасним і минулим.

Актуальність проблеми зумовлена ситуацією в країні, яка склалася внаслідок збройної та інформаційної агресії з боку російської федерації проти України.

Основним завданням для молодшого покоління є виховання патріотичної свідомості, любов до рідної Батьківщини, виконання громадського та конституційного обов'язку для захисту та цілісності української держави. У цьому значну роль відіграє волонтерство, Всеукраїнська

*© Івегеш А. В.